

Ønsker nasjonal koordineringsenhet for behandlingsdømte

Legeforeningen støtter forslaget om et eget organ for oppfølging av personer med dom på overføring til tvungent psykisk helsevern og mener dette må være forankret i helsetjenesten.

– Dette skal være et organ i skjæringspunktet mellom helsetjenesten og påtalemyndigheten. Det er viktig at organet har en helsemessig tilknytning siden det er personer i det psykiske helsevernet oppgavene relaterer seg til. Det er i dag en betydelig utfordring i enkelte saker at institusjoner ikke ønsker å ta imot en utilregnelig lovbyrter som er ferdigbehandlet på ett nivå i helsetjenesten. En hensiktsmessig overføring mellom regioner hindres av ansvarsfraskrivelse, sier Yngve Ystad, leder for utvalg for rettspsykiatri i Norsk psykiatrisk forening.

Personvern hensyn

Han peker på at en koordineringsenhet bør ha tilstrekkelig autonomi og habilitet til å kunne pålegge plassering ved hensiktsmessig behandlingsnivå eller institusjon.

– Enheten bør antagelig ikke være en del av foretakshelsetjenesten, men ha en større grad av uavhengighet. Ikke minst tilsier hensynet til personvern, spesielt ved bruk av et eget helseregister, dette, sier Ystad.

Legeforeningen sendte nylig ut sin høringsuttalelse om etterkontroll av reglene om strafferettslig utilregnelighet, strafferettslige særreaksjoner og forvaring. Uttalelsen er basert på innspill fra underliggende organisasjonsledd, og særlig utvalget for rettspsykiatri har nedlagt et betydelig arbeid med problemstillingene som høringssaken reiser. Foruten støtten til behovet for en nasjonal koordineringsenhet for utilregnelige lovbyrtere som ivaretar

Legeforeningen støtter Justisdepartementets intensjon om å vurdere opprettelse av egnede «utslusningsenheter» for forvaringsdømte i slutfase. Illustrasjonsfoto Colourbox

personvern hensyn, peker Legeforeningen i sin uttalelse på at det må være kriminalomsorgens oppgave å utvikle og drive tiltak for tilregnelige lovbyrtere som er forvaringsdømte. Men dette må skje i samhandling med både allmenn- og spesialisthelsetjenestene, som må tilby tilstrekkelig konsultativ støtte, veiledning og opplæring/utdanning.

– Ikke psykiatrifaglig begrunnet

– Kritikken mot helsetjenestenes manglende overtakelse av særlig belastede forvaringsinnsatte har i regelen sprunget ut av en forståelse av at atferds- og symptom-

trekk hos mennesker med kompliserte utviklings- og personlighetsforstyrrelser, ofte med tillegg av omfattende hjerneorganiske ruskader, er en klassisk oppgave for det psykiatriske sykehus. Men en slik forståelse er ikke psykiatrifaglig begrunnet, sier Ystad.

Legeforeningen støtter Justisdepartementets intensjon om å vurdere opprettelse av egnede «utslusningsenheter» for forvaringsdømte i slutfase, og at dette gjøres i samarbeid med de anstaltene som er gitt et særlig forvaringsansvar. Både fastlegene og spesialisthelsetjenesten bør involveres i utviklingen av slike prosjekter.

Skal ikke være «en siste utvei»

Spørsmål knyttet til utvidelse av særreaksjoner for utilregnelige lovbyrtere, er blant de mest utfordrende, understreker Legeforeningen.

Det er ikke en tilfredsstillende løsning at disse personene dømmes til tvungent psykisk helsevern som «en siste utvei». Bruk av tvang er en stor utfordring for psykisk helsevern i dag. Tilliten, spesielt med henblikk på redusert stigma knyttet til psykiske lidelser, tilsier at man skal være ytterst forsiktig med å utvide særreaksjonssystemet. Det kan være grunn til å revurdere prinsippene for strafferettslig utilregnelighet før man foretar en utvidelse av det psykiske helsevernets oppgaver, sier Yngve Ystad.

Knut E. Braaten

knut.braaten@legeforeningen.no

Avdeling for informasjon og helsepolitikk

Forvaring:

Avløste den strafferettslige reaksjonen sikring i 2002. Forvaring er en særskilt straffart for tilregnelige og antatt farlige gjerningspersoner. Forvaring kan idømmes når en tidsbestemt straff ikke anses tilstrekkelig for å beskytte samfunnet. Vilårene er blant annet at lovbyrteren tidligere har gjort seg skyldig i en volds- eller sedelighetsforbrytelse eller en annen alvorlig forbrytelse som krenker en annens liv, helse eller frihet, at lovbyrteren på nytt finnes skyldig i en slik forbrytelse, og at det er en nærliggende fare for at lovbyrteren også senere vil begå en slik forbrytelse.

Strafferettslig særreaksjon:

Samlebetegnelse på tre reaksjoner som på nærmere vilkår kan idømmes en lovbyrter. En lovbyrter som var psykotisk på gjerningstidspunktet og dermed utilregnelig, kan ikke straffes. I stedet vil en domstol på nærmere vilkår kunne beslutte at han eller hun skal overføres til tvungent psykisk helsevern. En lovbyrter som på gjerningstidspunktet var psykisk utviklingshemmet i høy grad og dermed utilregnelig, vil på samme vilkår kunne overføres til tvungen omsorg. Tvungent psykisk helsevern og tvungen omsorg kan bare opprettholdes så lenge lovens vilkår om gjentakelsesfare er oppfylt. Betegnelsen særreaksjon brukes også om reaksjonen forvaring selv om forvaring anses som straff.